

LIVSMEDELSSTYRELSEN

HELSINGFORS

den 22 maj 1918

Cirkulär n:o 41

Till Livsmedelsnämnderna i konsumtionscentra

Den huvudsakligast på stadskommunernas åtgärd tillsatta interkommunala Livsmedelskommittén framhöll redan senaste höst såväl offentligt som för den dåvarande regeringen, att vårt lands livsmedelsförråd utan den noggrannaste reglementering — fränsett salt fisk — icke skulle komma att förslå för befolkningens uppehälle intill nästa skörd. Tyvärr hade en dylik reglementering icke iscensatts tillräckligt energiskt innan det var för sent och även de försök som från regeringens sida i detta hänseende gjordes, stördes i hög grad till först genom storstrejken i november och sedan genom det i januari utbrutna upproret. De av röda gardet bedrivna plundringarna av livsmedel och den slösaktiga användningen av desamma förvandlade slutligen livsmedelsbristen till hotande hungersnöd. Under skyddslöshetens och oordningens tid hava ej häller de enskilda medborgarna, under fruktan för plundringar, självfallet iakttagit sådan sparsamhet, som med hänsyn till livsmedelsförrådets knapphet hade varit nödvändigt. Även för armén har man för skyddandet av vårt lands frihet och samhällsordning varit tvungen reservera mera livsmedel än vad man haft råd till.

Hungersnöden under sommarmånaderna.

Till följd av allt detta hava nu de mängder livsmedel, som borde genom statens försorg utdelas, blivit så små, att vårt folk under sommarmånaderna har att emotse större hungersnöd än någonsin tillföre. Jordbrukare, vilka själva producerat spannmål, måste såframt regeringens senaste stadganden bliva bragta i verkställighet åtnöja sig, beroende på arbetets art, med 3—5 kilogram per månad, motsvarande 500 kalorier om dagen. I norra Finland, där även potäterna tagit slut, har man redan länge blandat bark i brödet. För anskaffandet av spannmål till städerna har regeringen ytterligare lagt beslag å hälften av höstutsädet. Det oaktat har staten på lager endast 2 milj. kg. spannmål för konsumtion. Då förutom åt armén staten måste anskaffa bröd åt c. 1,300,000 invånare, vilka envar erhålla i medeltal 100 gram om dagen eller 700 gram i veckan, kan ovannämnda spannmålmängd ej förslå för längre tid än två veckor. Från eget land kan måhända ytterligare, ifall det i de södra länen befintliga höstutsädet helt och hållet toges till konsumtion, hopamlas ca. 4 milj. kg. till fördelning genom staten. Då skulle spannmålen förslå åt därav i avsaknad varande trakter för ca. fem veckor eller till medlet av juni.

Huru man sedan skall reda sig till medlet av augusti, då den nya skörden börjar tagas till konsumtion i södra Finland och varifrån man skall få säd till städerna och kon-

sumtionscentra ända till medlet av september, då jordbrukarna först kunna föra den nya skörden i marknaden, är ofattligt. Man kan nämligen ej mera tänka på en minskning av de dagliga brödransonerna, ty redan de nuvarande ransonerna måste betraktas såsom svältföda.

Som bäst anställas försök att tillverka mjöl av cellulosa, den för boskapen insamlade laven användes såsom brödamne oberoende av dess ringa näringsvärde ävensom utarbetas framställning om att staten skulle föranstalta hopsamling av bark.

De knappa livsmedlen förslå för någon vecka framåt.

För närvarande erhålles visserligen smör från norra Finland, där sådant funnits i tillräcklig mängd, så att i städerna torde kunna utdelas 200 gr. i veckan eller 220 kalorier per dag. Men i stället är potatisbristen nu redan så stor, att sådana mångenstädes även på landsbygden totalt saknas och endast en ringa del av befolkningen i konsumtionscentra och städer har tillgång till potatis. Från Estland inhämtas visserligen 7,000 hl potatis och man hoppas erhålla ytterligare 5,000 hl., men denna potatis måste till större delen användas till utsäde och i händelse den av städernas livsmedelsnämnder tages till konsumtion, räcker den för en vecka.

Av statens förråd av salt kött som före inträdande sommarhetta bör slutkonsumeras, kan under någon veckas tid utdelas medelstora rationer åt de mest hotade trakterna, men färskt kött står ej mera att erhålla, ty för ryska militärens behov har under krigstiden nedslaktats så mycket boskap, att slakt av boskap för konsumtion, ifall man vill förhindra att mjölken och smöret helt och hållet försvinna icke längre kan fortgå. Härtill kommer ytterligare, att boskapen till följd av foderbristen i allmänhet fått vara på svältutfordring, varför även om densamma i större skala skulle nedslaktas, skulle därigenom kött i nämnvärd grad ej erhållas. En ökad slakt skulle i stället utgöra den allvarligaste fara för vårt folks utkomst nästa vinter. Ersättande av brödbristen på bekostnad av boskapsstammens fortbestånd skulle betyda total brist på smör och kött i konsumtionscentra nästa vinter, då däremot redan under sommarmånaderna, då boskapen kommer ut på bete, kan även en mager boskap öka mjölktillgången. De små köttmängder som kunna erhållas från de skandinaviska länderna, kunna icke i nämnvärd grad lindra nöden.

Salt fisk kan ännu i någon mån erhållas. Å statens lager finnes c:a 1,800,000 kg., vilket parti, i fall därav blott i Helsingfors och Viborg skulle utdelas åt befolkningen 150 gr. om dagen, skulle förslå för sju veckor. Sålunda skulle den dagliga näringsmängdens värde ökas med 100 kalorier. Alla lager av salt fisk böra även slutkonsumeras före medlet av juni, ty då de äro av 1917 års vår fångst, kunna de utan att förskämmas ej förvaras längre tid. Färsk fisk erhålles i någon mån, men priset är i städerna alltför högt för de mindre bemedlade. Högt beräknat kan den förslå till en utdelning av 200 gr. per person och dag, vilket motsvarar 300 kalorier. Dessutom avtager fiskfångsten från början av juli hastigt, varigenom bristen på bröd blir desto kännbarare.

Den förmögnare delen av befolkningen kan visserligen nu redan i någon mån köpa tidiga grönsaker, varjämte den har konserver eller andra utom reglementeringen stående

livsförnödenheter att tillgå, men den mindre bemedlade delen av städernas befolkning erhåller, om alla slag av livsmedel sammanräknas, endast 1,000 kalorier om dagen eller omkring tredjedelen av en fullvuxen människas behov.

Såsom av det ovananförda framgår äro invånarna i norra och östra Finland ävensom den mindre bemedlade till olika samhällsgrupper hörande befolkningen i de större städerna redan nu underkastade svältnäring och *i den allra närmaste framtiden hotas befolkningen i de större konsumtionscentra av total hungersnöd*. Då dessutom med varje dag framgår med allt större tydlighet, att det även framdeles ej finnes någon förhoppning om att erhålla från utlandet livsmedel i mera betydande grad, — skeppslasterna som från Danmark och Tyskland erhålles utgöra en droppe i havet, — måste andra utvägar utfinnas för att komma ur denna hotande belägenhet.

Flyttning till landet är nödvändig.

Visserligen är bristen jämväl på landsbygden, såsom av det ovananförda framgår, mångenstädes synnerligen stor, men det finnes även ställen, där tillräckligt livsmedel ännu förefinnes, särskilt mjölk, smör, kött och fisk. Genom att tillgodogöra sig denna omständighet *kan måhända den befolkningen i de större konsumtionscentra hotande hungersnöden delvis avvärjas, därest befolkningen från städerna kan förmås att söka sig ut till landsbygden*.

Flyttningens ordnande.

I främsta rummet borde förmås att bortflytta från städerna sådana personer och familjer, vilka i landsorten hava *släktingar eller bekanta*, hos vilka de kunna bosätta sig, eller för vilka ett sådant ombyte av vistelseort ej är förknippat med oövervinneliga svårigheter. *Anskaffandet av bostäder bör överlämnas åt de avflyttandes egen företagsamhet* redan av det skäl, att staten icke har livsmedel att erbjuda mera på en ort än en annan och sålunda icke kan skrida till flyttningens anordnande. Även arbete torde staten icke kunna erbjuda mera än vad som erfordras för placerandet av de fånghopar, vilka underhållas på statens bekostnad.

I stället borde samhället åtaga sig flyttningens praktiska anordnande. I detta syfte har Livsmedelsstyrelsen föreslagit för Senaten att *speciella tåg* skulle arrangeras, vilka på bestämda dagar skulle gratis ställas till de personers disposition, som äro hugade till avflyttningen så att flyttningen kunde verkställas inom relativt kort tid. För flyttningens underlättande borde i varje konsumtionscentrum inrättas *särskilda byråer* för lämnande av bistånd åt de avflyttande. Dessa byråers första uppgift vore att klargöra för den inom deras områden bosatta befolkningen i huru hög grad befolkningen i städer och konsumtionscentra från medlet av juni kommer att drabbas av hungersnöden och därigenom *få den att inse nödvändigheten av överflyttningen till landsbygden*. På det att personer vilka önska avflytta till landet, före avresan bleve i tillfälle att skriftligen förfråga sig

angående bostad, arbete eller livsmedel å den ort, där de hava för avsikt bosätta sig, borde *byråerna erbjuda dem sin hjälp*, för så vitt bristande skrivkunnighet eller andra orsaker gör sådant bistånd av behovet påkallat.

Såsom ovan nämndes, har Livsmedelsstyrelsen föreslagit för Senaten, att staten skulle arrangera speciella tåg för de avflyttande. I detta avseende kunde byråerna meddela uppgifter åt hugade angående nämnda tågs avgångstider ävensom därom i vilka riktningar varje tåg går. Ifall staten dessutom i enlighet med den gjorda framställningen beviljar fria resor till flyttningssorterna, åläge det byråerna att *utfärda bevis att användas såsom resebiljetter å flyttningstågen*.

I detta sammanhang borde byråerna även gå i författning om att *avfordra de avflyttande de kommunala livsmedelskort*, på det att de ej måtte överlätas åt andra. Sådana kort äro smör-, mjölk-, kött- och potatiskort. Däremot *borde vederbörande få behålla bröd- och sockerkorten*, ty dessa behöva de även på landet.

Organisationens verkställare.

Om inrättandet av ovannämnda byråer borde livsmedelsnämnderna i konsumtionscentra draga försorg i samråd med de lokala socialnämnderna och arbetsförmedlingsbyråerna. De sistnämnda torde måhända i någon mån åtminstone delvis kunna befrämja ifrågavarande flyttning genom att åt de avflyttande bereda möjlighet till arbete. Även vore det önskligt att de *lokala kvinno-organisationerna*, vilka livsmedelsnämnderna borde försöka intressera för denna frågas möjligast lyckliga lösning, skulle understöda saken sålunda, att deras medlemmar skulle genom att gå från gård till gård taga reda på den rådande hungersnöden och möjligheterna för vederbörande att flytta till landet. Enligt erhållna uppgifter äro förhållandena inom den mindre bemedlade stads- och fabriksbefolkningen redan nu eländigare än man i allmänhet tror och synes det vara på sin plats att erbjuda dem den ringa hjälp som med hänsyn till den allmänna livsmedelsbristen är möjlig. Detta har även förut under nödåren ansetts höra till de bättre lottades plikt och önskligt vore, att man även nu skulle så vitt möjligt försöka förmildra den folklklasserna emellan rådande bitterheten genom ömsesidigt bistånd.

Livsmedelsnämnderna vilka med varje dag se huru tillgången på livsmedel blir allt svårare, skola — det hoppas vi — skrida till åtgärder för förverkligandet av ovan anförda program.

Å Livsmedelsstyrelsens vägnar:

W. A. Lavonius

Otto Ratamo